

บทที่ 4

บทสรุป

รอยพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์แทนองค์พระพุทธรูป สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งการเสด็จเข้ามาบำเพ็ญพุทธกิจ การสร้างรอยพระพุทธรูปนั้น สืบเนื่องมาจากในสมัยอินเดียไม่นิยมการสร้างรูปเทวคาหรือรูปมนุษย์เพื่อเป็นตัวแทนของพระพุทธรูป เนื่องจากมีความเชื่อที่ว่าพระพุทธรูปเป็นผู้ที่ศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาเพื่อบูชาแทน เช่น ถ้าจะกล่าวถึงพระพุทธรูปในตอนที่ตรัสรู้ ก็จะสลักภาพต้นโพธิ์และมีพุทธบัลลังก์อยู่ใต้ต้นโพธิ์ มีการสร้างธรรมจักร ซึ่งหมายถึงตอนที่พระองค์แสดงธรรม จากความเชื่อดังกล่าวนี้อเอง ทำให้ในสมัยต่อมา มีการสร้างรอยพระพุทธรูปเกิดขึ้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการเสด็จมาแสดงธรรมของพระพุทธรูป

จากการที่ได้ศึกษาในหัวข้อการเปรียบเทียบรูปแบบทางศิลปกรรมบนรอยพระพุทธรูปที่วัดศรีโคมคำ จ.พะเยากับที่วัดระฆังโฆสิตาราม จ.สุโขทัย ทำให้ทราบถึงความหมายและความสำคัญของรอยพระพุทธรูป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคติการสร้างรอยพระพุทธรูปในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นต้นกำเนิดในการทำรอยพระพุทธรูป รวมทั้งคติในการสร้างรอยพระพุทธรูปในลังกา พม่า เขมร รวมทั้งการสร้างรอยพระพุทธรูปในประเทศไทย

ในประเทศไทยนั้น มีการสร้างรอยพระพุทธรูปเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย ซึ่งรับคติการสร้างรวมถึงการทำลายลักษณะมงคล 108 ประการมาจากลังกา โดยการใช้คัมภีร์ชินลังการฎีกาที่แต่งขึ้นโดยพระภิกษุชาวลังกา จากการสร้างรอยพระพุทธรูปในสมัยสุโขทัยนี้เอง จึงมีการรับอิทธิพลการสร้างรอยพระพุทธรูปไปยังดินแดนใกล้เคียงอื่นๆด้วย

นอกจากนี้ยังได้นำองค์ประกอบ รายละเอียดต่างๆที่ปรากฏบนรอยพระพุทธรูปทั้งสองรายนี้นมาเปรียบเทียบกัน ไม่ว่าจะเป็น การวางลายลักษณะมงคล 108 ประการ ลวดลายเทวคาที่ปรากฏอยู่ด้านข้างของรอยพระพุทธรูป ทำให้ทราบว่ารอยพระพุทธรูปทั้งสองรายนี้น น่าจะมีความเกี่ยวข้องกัน คือสร้างขึ้นในสมัยสุโขทัยเช่นเดียวกัน เนื่องจากการวางลายลักษณะมงคล 108 ประการที่นิยมสร้างในสมัยสุโขทัย คือ มีการเรียงลายลักษณะอยู่ในตาราง และตรงกึ่งกลางของรอยพระพุทธรูปเป็นรูปธรรมจักรหรือดอกบัว รวมถึงลักษณะรูปร่างหน้าตาของเทวคา ที่ยังไม่เป็นวงรีที่ชัดเจน เครื่องประดับ เครื่องทรงของเทวคา มีความคล้ายคลึงกันเป็นอย่างมาก

อีกทั้งลายเทวดาบนรอยพระพุทธรบาทที่วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยา และรอยพระพุทธรบาทที่วัด
ตระพังทอง จังหวัดสุโขทัยนั้น ยังมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับภาพสลักที่วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย
อีกด้วย

นอกจากนี้ตามข้อสันนิษฐานของนักวิชาการบางท่านที่ได้กล่าวว่า รอยพระพุทธรบาทที่วัด
ศรีโคมคำ จังหวัดพะเยานั้น เดิมน่าจะอยู่ที่เมืองพิษณุโลก ภายหลังเมื่อพระยาอุทัยธรรมไป
สวามิภักดิ์กับพระเจ้าติโลกราชจึงย้ายมาที่พะเยาด้วย โดยตั้งชื่อสังเกตจากเมืองพิษณุโลกที่เป็น
เมืองสำคัญในสมัยพญาลิไท แต่ไม่พบหลักฐานพระพุทธรบาทที่กล่าวว่าพระองค์ได้สร้างไว้ตาม
เมืองสำคัญๆ และได้มาปรากฏหลักฐานในจารึกวัดจุฬามณีที่สมเด็จพระนารายณ์กล่าวถึงการสร้าง
วัดนี้โดยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ และพระองค์ได้สร้างรอยพระพุทธรบาทขึ้นใหม่ ซึ่งน่าจะ
แทนที่ของเดิมที่ถูกย้ายไป ทำให้เชื่อว่ารอยพระพุทธรบาทที่วัดศรีโคมคำ จังหวัดพะเยานั้นน่าจะ
สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์